

Thomas Hobbes

Thomas Hobbes (1588.- 1679.) bavi se izgradnjom filozofskoga sustava oslobođenog metafizičkih pretpostavki, koji bi se uzdizao na temelju prirodnih znanosti i matematike njegova vremena. Glavna su mu djela 'Elementi filozofije' i 'Levijatan', koji je svojom utjecajnom teorijom o društvenom ugovoru postao klasikom filozofije države.

Za HOBBESA je filozofija racionalna spoznaja odnosa uzrok-posljedica, pri čemu su posljedice uvijek sposobnost tjelesa.

Filozofija je tako *istraživanje uzroka*. Njezin predmet su *tijela* čiji se nastanak i svojstva mogu pojmovno shvatiti. Tijela su naravna, u ta spada i čovjek, ili umjetna, to je država.

Zadaća filozofije je *raščlamba* složenih pojava na njezine *elemente* da bi se svele na univerzalna načela. Prvo načelo tumačenja odnosa u prirodi jest *kretanje*. Sva se događanja mogu objasniti mehanicistički.

Njegova *teorija spoznaje* polazi od toga da određenim predodžbenim sadržajima odgovaraju stvari neovisne o mišljenju. Izvanjski objekti na osjetne organe stvaraju mehanički podražaj koji onda pomoću reakcije nutarnjih "životnih duhova" u mozgu stvara odgovarajuću predodžbu.

Direktan objekt iskustva nisu same stvari nego *predodžbe*.

Njima su podređeni znakovi (imena) koji za individuum imaju funkciju oznake, a u komunikaciji funkciju znaka kojim se nešto priopćuje.

Filozofska se logika, dakle, treba baviti predodžbenim sadržajima obuhvaćenim u rečenicama.

Istina se odnosi samo na *postavke*, ne na stvari.

Istina neke rečenice utvrđuje se analizom pojmova na temelju njihove utvrđene definicije i njihova spajanja.

I u svojoj teoriji afekata i vrijednosti HOBBS pretpostavlja da emocije i voljni čini nastaju podražajem koji izlazi iz objekta te su mehanicistički determinirani.

Ugoda nastaje porastom vitalnog kretanja životnih duhova (vidi gore), a predmet koji to uzrokuje osjećamo da je dobar.

Iz toga kao najtemeljnija vrijednost proizlazi *samoodržanje*:

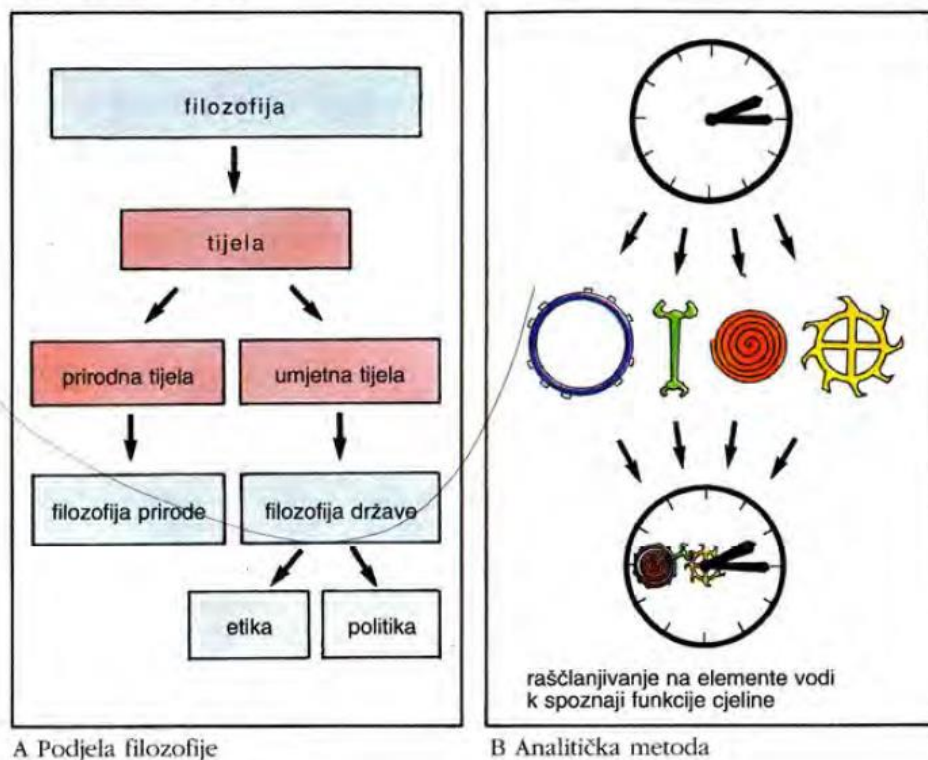
Svaki organizam nastoji održati svoje životno kretanje, tj. izbjeći smrt.

Budući da je vlastito samoodržanje najviša vrijednost, svaki individuum djeluje *egoistično*, nema nadređenog mjerila,

svatko sam odlučuje što je za njega dobro.

Ove misli izravno vode u filozofiju države. I ovdje kod elemenata državne tvorevine HOBBS postavlja individue i njihovu narav. Tradicionalnu predodžbu da je čovjek po naravi državotvorna biće, HOBBS odbija. U *naravnom stanju*, osim zakona i države,

jedini je razlog udruživanja ljudi njihova vlastita korist, u skladu s njihovom naravnom sklonošću.

U naravnom stanju svaki je čovjek jednak te stoga ima pravo na sve, tj. imati ili činiti sve što želi. Svaki čovjek ima slobodu koristiti se svojim naravnim sposobnostima i primijeniti sva sredstva da bi se održao. Budući da svatko zbog vlastite koristi želi štetu drugoga, i to isto sve više želi, jasno je

"da je prvotno čovjekovo stanje, prije nego što su se okupili u državu, bio rat, i to ... rat svih protiv svijeta (*bellum omnium contra omnes*)".

Ovaj bi rat trajao vječno. Život je samotna, mučan i kratak, jer nitko ne može očekivati da će se dugo održati na životu. No, budući da je nagon za samoodržanjem temeljan, nastaje zahtjev za nekim osiguranim mirom. Stoga prvi *naravni zakon* glasi:

"da svaki čovjek treba težiti miru tako dugo dok se nada da će ga postići".

Iz ove prve tvrdnje izvode se daljnje.

Sigurnost se može postići samo ako se ne zadržava pravo svih na sve, nego se neka prava prenose ili ih se odrekne, što se događa na temelju ugovora koji sve obvezuje.

No, posluš prema naravnim zakonima može se jamčiti samo ako pojedinci svoje volje podlože jednoj jedinoj volji. Ljudi zaključuju *društveni ugovor* kojemu je sadržaj da

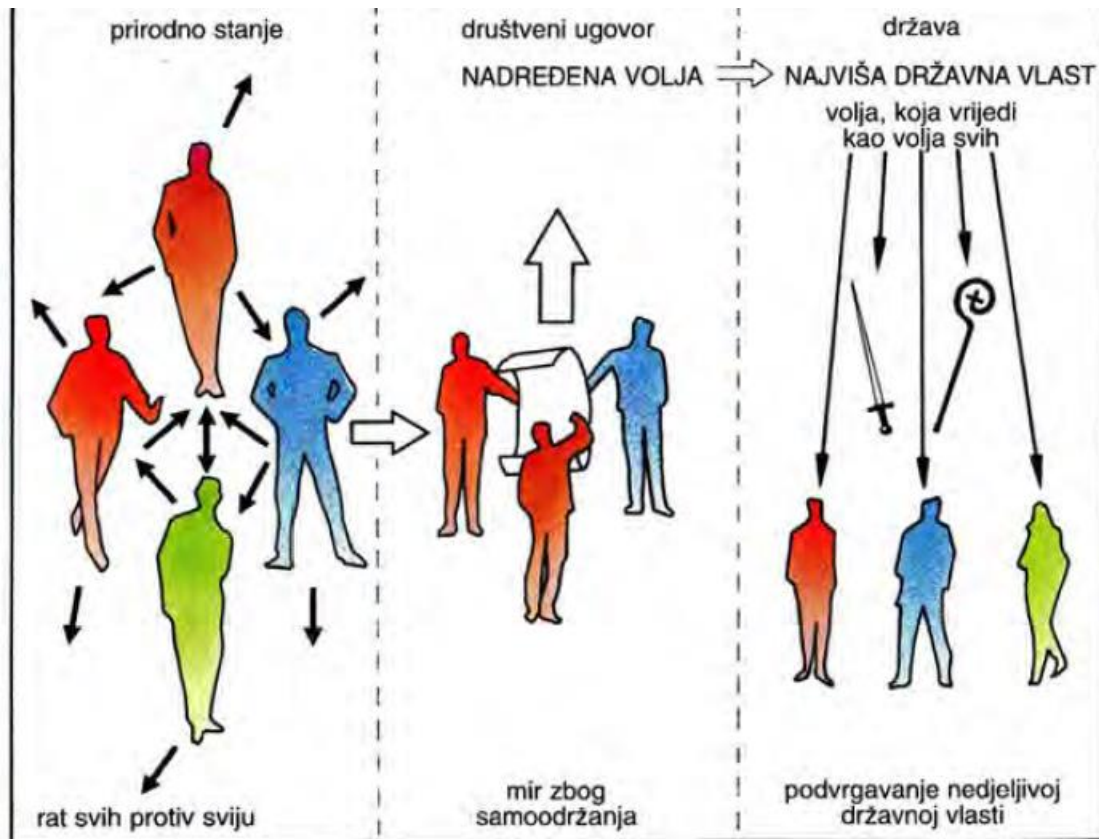
se svatko sa svakim drugim obvezuje da se neće opirati volji jednoga, kojemu se podredio.

To je nastanak *države* koja se definira kao institucija čija volja prema ugovoru svih vrijedi kao njihova vlastita volja. Posjednik ove najviše državne vlasti može biti jedna osoba ili neka skupina. Njihova je moć neograničena, neotuđiva i nedjeljiva.

Tu državu HOBBS uspoređuje s biblijskim "Leviatanom" kao simbolom neke velike nepobjedive moći ili

"smrtnog Boga kojemu, pod besmrtnim Bogom, zahvaljujemo naš mir i zaštitu".

Najviša obveza posjednika državne vlasti jest dobro naroda. Zbog jedinstva cjeline Crkva treba biti podređena državi.

C Nastanak države: društveni ugovor

Izvor: Atlas Filozofije

Pripremio: Zorislav Jelenčić, prof.

zorislav.jelencic@gmail.com